

AI, USOA!

Dena zen jai-giroa: sagardotegira ginen joatekoak euskaltegikook.

Gure ikasgelatik, bi baino ez: Usoa irakaslea eta biok. Inoiz basamortuko jenioa agertu balitzait eta gurari bat betetzeko eskaini, horixe bera eskainiko niokeen: Usoarekin batera “sagardotegiratzea”. Aspalditik atsegin zitzaidan Usoa (beno, 20 bat urte duzunean, oso motel igarotzen da denbora; beraz, garai hartan, txit luzea iruditzen zitzaidan urritik otsailera arteko epea), izugarri atsegin ere.

Sagardotegian afalduko bagenuen ere, arratsaldeko lauretan hartu behar genuen autobusa. Zergatik? Bada, Udalak ordaintzen zuelako txango “kultural”aren zati bat. Zehatzago esanda: Kultur Etxearen diru-laguntza genuenez (herrian euskara sustatzeagatik, noski), ona zatekeen -antolatzaileen uste zuhurrez- ekintza hari ukitu intelektuala eranstea; izan ere, ez bide zen sobera logiko, ezta oso “zilegi” ere, zergapekoen sosekin pagatzea zenbait euskara-ikasleren afari-mozkorra... Hortaz, sagardotegira aurretik bisita kulturalen bat egitea otu zitzaion antolakuntza-taldeari.

Ataunen afalduko genuenez (irakasle zein ikasle beteranoak gogaituta baitzeuden jada Hernani-Astigarraga-Usurbil hiruki mitikoaz), Ezkio-Itsason egingo genuen geldialdia, Igartubeiti izeneko baserri zahar bat ezagutzeko. Horrek guztiak nahitaez zekarren, gustatu ala ez gustatu, irteteko ordua aurreratzea. Honelaxe finkatu zen plana: 16:00etan, autobusean; 17:30ean, ikustaldi hura; 20:00etan, pote batzuk Ataungo tabernetan (bat baino gehiago ote ziren? Ez genekien artean); 21:30ean, sagardotegira; azkenik, 02:00etan, etxerako buelta.

Gauzak horrela, gutako batzuek “hobetu” egin genuen egitasmo ofiziala: bazkari “alternatiboa” eratu genuen auzoko jatetxe merke batean. Egiaz, ez zen jende-andanarik bildu gure proposamenera, baina bertan bai egon ginela benetan inportanteak: Usoa eta ni neu.

Otordu erdi-inprobisatu haren helburua zen taldea desinhibitzea bidaiari ekin baino lehen (euskaltegiko eskolen gisara, bai). Xedea hori bazen, ederto bete genuen, ziur: bizpahiru ardo zuri bazkaltzerakoan, hiruzpalau ardo beltz bazkaltzean eta beste horrenbeste patxaran bazkaldutakoan... Gazteak ginen, eta gure gibekek, garai hartan, osasuntsu samar zirauten. Hitz bitan, poz-pozik geunden busera hurbiltzerako. Gainera, halako batean sumatu uste nuen Usoak ezohiko keinu bat igorri zidala, irribarre goxoa eskaintzearekin batera (eguneko lehena; ez, baina, azkena). Onartu, aitortu behar dut emozio bortitz batek inarrosi ninduela, neure kautan “Ez da ezer, irudipen hutsa izan da” pentsatzen nuelarik ere.

Autobusean -zortez baino, nire ekimenez-, Usoaren ondoan esertzea erdietsi nuen; kostata ahala kostata, argitu nahi nuen ea arestiko imintzioek ate emozionalen bateko giltza eskura jartzen zidatenetz, ala, besterik gabe, ene barru-barruko apeten isla besterik ez ziren izan. Hasieran, euskara-eskolen inguruko pasadizo, txiste, esamesa eta iritziek bete zuten gure hizketaldia; laster, baina, eremu pertsonalagoetara lerratuz joan zen solasa: iritsia zen konfidentzien ordua. Hala jabetu nintzen Usoa ez zela lar zorionsua; neska onegia zen, sineskorregia, eskuzabalegia gizonekin... eta izaera xalo horrek dezepzio anitz sortua zion; mutilok ez omen ginen fidatzekoak, gehiegi baliatzen ginelako, geurekoikeria ankerraz, nesken ahuleziez, gure probetxu soilerako...

Nik erantzun nion, “zaldun” plantak eginez, txantxetan jardun behar zuela: nola zen posible bera bezalako emakume eder batek (ilegorria, begi argiduna, altua, polita eta lerdena zela ere pentsatuagatik, isildu egin nituen adjektibook), horrelako aingeru batek arrakastarik ez jadestea beste sexukoen artean? Eskerrak, nire adeitasunak izan zuen saririk: irriño herabea eta musu ez horren lotsati bat ezkerreko masailean. Nik paradisuan nabaritzen nuen neure burua, ez bakarrik alkoholaren eraginez. Hura izan zen lehendabiziko pa bidaian, askoren aitzindari...

Esango nuke espedizioa ezein kidek ez zuela gauza handirik espero baserri zahar hartatik; alta, ezusteko ederra jaso genuen bertara iritsi bezain laster: harrera-gune dotorea, egurrezko arkitektura txundigarria, dolare erraldoia, hango gelen ugaritasuna eta erabilgarritasuna... Inork uste bazuen orain dela 500 urteko euskaldunak leloak zirela, horra gerturatu besterik ez dauka; aurki konturatuko da zein oker dabilen! Usoak eta biok, gainera, aparteko osagai bat gehitu genion arkitektura-historia-etnografia koktel hari: erotismoa.

Kontatu berri dudan moduan, ederto batean ibili ginen autobusean, musuka eta laztanka. Bada, museora sartzeak ez gintuen epeldu, alderantziz baizik. Hala, taldea, gidaria buru zela, antigoaleko logela batetik jalgitzean, Usoa bertan gelditu zen, ohea adi-adi aztertzen zebilelako itxurak eginez. Bat-batean, zera bota zidan, ahots jostalariaz, iruzkinik arruntena balitz bezala:

– Pena, txikiegia da gu biontzat.

(Telebistako dokumentalek ez ohi dituzte nerabe/gazteen erreakzio sexualak aztertzen -animaliena bai, baina ez gizakiena, auskalo zergatik-; hala ere, merezi luke, oso-oso bitxiak izan daitezke-eta, batez ere gizonezkoen kasuan. Nik ez dut zertzelada gehiagorik emango gai horri buruz, baina erraz imajina dezakezue zelan nengoen)

Aurreko berbak aski ez zirelakoan-edo, zera erantsi zuen, doinu iradokitzaileaz:

- Sagardotegirik bueltan, nire etxera joan gintezke. Gurasoak kanpoan dabilta, bidaian. Koloreak irakatsiko dizkizut; begiratu: hau, adibidez, morea da.

Eta, apurka-apurka, atorraren goiko botoiak askatzen hasi zen: bat, bi, hiru... harik eta bular oparoen arteko bidexka bistan laga zuen arte. Bai, titi-zorro morea zeraman, eta huraxe zen, ezbairik gabe, ordura arte ikusi nuen ubelik erakargarriena.

Gure falta ez igartzeko, berehala batu gintzaizkien kideei (ez genuen nahi zurrumurririk sortzerik gutaz, nahiz eta berandu izan ordurako: ibilgailuetako jesarlekuak ez dira, izatez, habitat isolatuak). Une horretan, Usoak komunera joateko gogoia adierazi zuen. Badakit zer pentsatzen ari zareten; neuri ere otu zitzaidan neskari laguntzea, baina ezetz esan zidan, maitekiro.

Hiri-kondairek diote neskek denbora nahikotxo behar izaten dutela premia fisiologikoei aurre egiteko. Baliteke, baina 5 minutu iragan zirenean Usoa itzultzeke, kezka moduko zerbait ernetzen hasi zitzaidan. 10 minuturen buruan, berantetsita, neu joan nintzen komunen bila, Usoak arazoren bat izango zuelakoan (paper-falta, zorabioren bat, zer dakit nik!). Han, ordea, ez zegoen inor. Zera idoro nuen soilik: haren belarritako bat, eguzki-lore itxurakoa. Taldekoengana bueltatu nintzen orduan, Usoa haiekin egongo zelako ustean. Ez, bada.

Batzuei eta besteei itaundu nien: inork ez zekien deus ere. Non ote zebilen? Olgetan ziharduen, akaso, nik bera topatzea nahi zuelarik? Agian, horregatik bota zuen, nahita, zirtzilua lurrera? Ideia horrek bultzatu ninduen baserria arakatzera: goian, behean, gela nahiz biltegietan, hormen atzetik, txokoetan... toki guzti-guztietan miatu arren, ezin izan nuen haren kausitu arrastorik txikiena ere. Larritasun bilakatu zitzaidan kezka.

Beste irtenbiderik ezean, Marta gure arduradunari jakinarazi nion ustezko desagerpena. Hasiera batean ez zidan jaramon handirik egin: Usoak ahaideak zeuzkan Gipuzkoan, eta, apika, haiekin antolatua zuen hitzordua; neska hura, dagoeneko "nire" neska, ez omen zen, gainera, arras egonkorra: noizik behin, alde egiteko joera izaten zuen, abisurik eman gabe. Ziur aski, sagardotegian egongo zen gure aiduru, afaltzeko tenorean. Gaur egun, ezin errazago konponduko zen afera, telefonoz deituta; urte haietan, ostera, tramankuluok ez ziren horren ohikoak.

Baserri-museoan bisita bukatuta, egitarauari jarraitu genion, normal-normal, ezer jazo ez balitz legez. Burumakur nindoan, kopetilun, baina gainontzekoek zein Ataungo giroak (taberna bat baino gehiago zegoen, bai horixe!) arean animatu ninduten.

Sagardotegira iristean, kolpe latza jaso nuen: Usoa ez zen ageri han. Non sartua ote? Gu, ni, bertan behera lagata, senitarteko gipuzkoarrekin geratu zen? Ezer larririk agituko

zen, menturaz? Ezin jakin. Historia osoko afaririk hitsena bizi izan nuen nik, buruan mila ideia zebilzkidala, zein baino zein ilunagoa.

Hurrengo eguerdian amak iratzarri ninduen, asaldatuta. Patxi zain nuen telefonoaren beste aldean, kontu larriren bat zela eta. Ahal bezala altxatu, buruko min itzelari muzin egin eta aparatuaurrean paratu nintzen:

- Aizu! Usoa ez da inon azaltzen. Beraren gurasoei, senideei, lagunei, baserrira, sagardotegira... deitu dut; alferrik, baina.

Albisteak hondoratu egin ninduen. Nire Usoa, koloreak irakatsi behar zizkidan neska eder hura, galduta!

Egunak, asteak eta, akabuan, hilak etorri zein joan egin ziren. Albisterik bat ere ez. Usoa aienatua zen, erremediorik gabe, betiko.

Urteak ere igaro ziren. Ikasketak amaitu nituen, lana lortu, autoa erosi... Uste orokorraren arabera, dena nuen eskura zoriontsua izateko, baina nik ez nuen Usoaren oroitzapena burutik aldentzerik. Halako batean, goiz arrunt batean malenkoniatsu esnatu, autoraino hurbildu eta gidatzen hasi nintzen, entretenitze hutsagatik, noranzko finko barik. Errepidean "Donostia/San Sebastián" seinalea ikusi bezain laster, berriz, barruko zerbaitek bulkatu ninduen norabide hartan segitzera. 70 minutu eta 700 bihurgune geroago, Ezkio-Itsason nengoan, Igartubeiti etxetzarraren aurrean. Zer egiten nuen han? Zertarako nintzen joana?

Baserrira berriro ikustea ebatzi nuen, behiala bezalaxe. Hurrengo bisitarako ordu erdi inguru falta zenez, interpretazio-gunean ibili nintzen, denbora-pasa, hango produktu, tresna eta enparauei begira. Argazki zahar batzuek erakarri zidaten arreta, orduan: bertako arropa, lanabes eta abarrengatik, XIX. mendearen amaierakoak ziruditen. Zeregin hoberik ez nuela eta, luze begiratu nien. Tupustean, zainetako odola izoztu zitzaidan, bai eta arnasa loditu, izerdia atera, ileak laztu eta eskuak dardaratu ere, dena batera eta segundo-milaren batean: irudietako batean, laiari-aldratxo baten erdian, eskuetan laia bana, soinean ohiko baserritar janzkera, aurpegian etsipen sakona, eta ezkerreko belarrian ekilore tankerako arrakada bat zituelarik, hantxe zegoen Usoa, nire Usoa!

Argazki-oinak argi eta garbi zioen: "Igartubeiti etxeko maizterrak laiaketan. Ezkerretik eskuinera, Filomena Ezeiza, Tomás Jauregi eta beren seme-alabak: Juan Manuel, José Miguel, Paloma, Sabino, María Antonia eta Miren Teresa".

BERIK